

Sygn. akt I CSK 333/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

SSN Kazimierz Zawada

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa P. K.

przeciwko H. sp. z o.o. sp.k. w R.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 5 kwietnia 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 31 sierpnia 2017 r., sygn. akt XXIII Ga (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód P. K. wniósł o zasądzenie od pozwanego H. sp. z o.o. spółki komandytowej w R. kwoty 70.194,47 zł z ustawowymi odsetkami od 14 listopada

2014 r., jako odszkodowania obejmującego wartość urządzenia uszkodzonego przez pozwanego podczas zleconego mu transportu.

Pozwany wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty wydanego 15 lipca 2014 r. w elektronicznym postępowaniu upominawczym, a przed Sądem Rejonowym w W., któremu sprawa została przekazana, wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 7 marca 2016 r. Sąd Rejonowy w W. oddalił powództwo.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą G. zlecił pozwanemu transport maszyny do lodów G. model M. W trakcie jej transportowania doszło do wypadku drogowego z udziałem pojazdu przewożącego maszynę, na skutek czego uległa ona uszkodzeniu.

J. G. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą R. lutego 2014 r. przeprowadził ekspertyzę techniczną maszyny G. model M. i stwierdził liczne uszkodzenia mechaniczne instalacji chłodniczej, wycieki oleju ze sprężarki chłodniczej oraz z przekładni napędu świdrów, uszkodzenia mocowań sprężarki chłodniczej oraz silników, uszkodzenia głównego korpusu obudowy, zniszczenie sterownika ciekłokrystalicznego sterującego maszyną oraz wewnętrzne uszkodzenia elementów elektrycznych. Dokonując wizualnej oceny urządzenia, J. G. stwierdził, iż urządzenie nie jest sprawne i wymaga naprawy, a koszt usunięcia uszkodzeń może przekroczyć jej opłacalność.

31 grudnia 2013 r. powód wystawił pozwanemu notę obciążeniową na kwotę 84.576,15 zł, mającą odpowiadać wartości uszkodzonej maszyny. Ubezpieczyciel Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji (...) S.A. W. przyznał i wypłacił powodowi kwotę 14.381,68 zł tytułem odszkodowania za szkodę powstałą na skutek uszkodzenia maszyny G. model M.

Pismem z 19 grudnia 2013 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 71.194,47 zł, w tym 70.194,47 zł tytułem odszkodowania za uszkodzenie maszyny G. model M. oraz 875,03 zł tytułem należnych odsetek ustawowych.

Sąd Rejonowy dopuścił, a następnie - wobec niewpłacenia zaliczki na koszty - pominął dowód z opinii biegłego na okoliczność określenia rozmiaru szkody poniesionej przez powoda i stwierdził, że ze względu na zaniechanie przedłożenia

przez powoda odpowiednich dowodów nie ustalił, w jakich okolicznościach doszło do uszkodzenia maszyny i jaki jest rozmiar szkody. We wniesionym w elektronicznym postępowaniu upominawczym pozwie powód wskazał szereg dowodów, których następnie w postępowaniu zwykłym nie przedstawił, a dotyczy to m.in. faktury VAT dokumentującej zakup maszyny. Dowodem wysokości szkody nie może być wystawiona przez powoda nota obciążeniowa, gdyż stanowi ona jedynie formalne stwierdzenie, że powód domaga się konkretnej kwoty, nie wykazuje natomiast, na jakiej podstawie powód tę kwotę ustalił.

Wyrokiem z 31 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy w W. zmienił wyrok Sądu Rejonowego z 28 września 2016 r. i zasądził od pozwanego na rzecz powoda 70.194,47 zł z ustawowymi odsetkami od 15 listopada 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy nie zgodził się z oceną Sądu Rejonowego, jakoby powód nie wykazał zasadności i wysokości dochodzonego roszczenia. Ustalił, że koszt naprawy maszyny do lodów G. model M., uszkodzonej w czasie transportu wykonywanego przez pozwanego na zlecenie powoda przewyższała jej wartość, wynoszącą 84.576,15 zł. Sąd Okręgowy odwołał się przy tym do art. 230 k.p.c., i przyjął, że pozwala on na uznanie za przyznane faktów, gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o nich. Zastosowanie tego przepisu powinno być jednak osadzone w wynikach całej rozprawy. Pozwany na żadnym etapie postępowania nie odniósł się do twierdzeń powoda o faktach, co oznacza, że przytoczonym przez powoda okolicznościom, na których ten opierał żądanie pozwu, nie zaprzeczył. Nie zaprzeczył zatem temu, że łączyła go z powodem umowa przewozu maszyny do lodów G., że maszyna ta uległa uszkodzeniu w trakcie transportu, że naprawa uszkodzeń przewyższałaby wartość maszyny, oraz że wartość maszyny wynosiła 84.576,15 zł.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwany oświadczył, że nie zgłasza zarzutów, które pod rygorem ich utraty należy podnieść przed wdaniem się w spór, co do istoty sprawy, a - w oparciu o art. 505³⁵ k.p.c. - uzasadnienie sprzeciwu, zarzuty oraz dowody na ich poparcie przedstawi po przekazaniu sprawy do sądu właściwości ogólnej i doręczeniu mu odpisu pozwu, stosownie do art. 505 k.p.c.

Pozwany nie uzupełnił jednak sprzeciwu i nie ustosunkował się do zawartych w pozwie twierdzeń, chociaż uzyskał zgodę na złożenie takiego pisma na rozprawie 21 grudnia 2015 r. Stanowiska co do podnoszonych przez powoda twierdzeń o faktach pozwany nie zajął również na żadnym z kilku wyznaczonych w sprawie terminów rozpraw, poprzestając na ogólnym żądaniu oddalenia powództwa, jednak bez uzasadnienia. Pewne okoliczności powód wykazywał dowodami z zeznań świadka i dokumentami, a przedstawienie przez powoda pełniejszego materiału dowodowego byłoby wskazane jedynie, gdyby pozwany kwestionował zasadność dochodzonego roszczenia, w tym jego wysokość. Dowodami takimi mogłaby być faktura VAT wystawiona przez sprzedawcę maszyny, czy opinia biegłego.

Sąd Okręgowy uznał, że podstawą materialnoprawną roszczenia powoda były przepisy o odpowiedzialności odszkodowawczej z uwzględnieniem postanowień Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) z 19 maja 1956 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 49, poz. 238 ze zm.), która znajduje zastosowanie do każdej umowy o zarobkowy przewóz drogowy towarów pojazdami, niezależnie od miejsca zamieszkania i przynależności państwowej stron, jeżeli miejsce przyjęcia przesyłki do przewozu i miejsca przewidziane dla jej dostawy, stosownie do ich oznaczenia w umowie, znajdują się w dwóch różnych krajach, z których przynajmniej jeden jest krajem umawiającym się. Zarówno Polska, jak i Włochy, są stronami Konwencji CMR, a tym samym „krajami umawiającymi się”, co przesądza o konieczności zastosowania w niniejszej sprawie przepisów Konwencji.

Zgodnie z art. 25 Konwencji CMR w razie uszkodzenia przesyłki przewoźnik płaci kwotę, o którą obniżyła się wartość towaru, obliczoną według wartości towaru ustalonej zgodnie z art. 23 ust. 1, 2 i 4 (ust. 1). Jeżeli cała przesyłka doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie, odszkodowanie nie może jednak przewyższać kwoty, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia całej przesyłki (ust. 2a). Jeżeli na podstawie postanowień Konwencji CMR przewoźnik obowiązany jest zapłacić odszkodowanie za całkowite lub częściowe zaginięcie towaru, odszkodowanie to oblicza się według wartości towaru w miejscu i w okresie przyjęcia go do przewozu (ust. 1). Wartość towaru określa się według ceny

giełdowej lub w razie jej braku według bieżącej ceny rynkowej, a w braku jednej i drugiej - według zwykłej wartości towarów tego samego rodzaju i jakości (ust. 2).

Sąd Okręgowy przyjął, że szkoda poniesiona przez powoda w wyniku uszkodzenia przesyłki wyniosła 84.576,15 zł. Pozwany jest zatem zobowiązany do zapłaty odszkodowania w tej właśnie wysokości na podstawie art. 23 ust. Konwencji CMR. Skoro jednak przed wszczęciem postępowania powód uzyskał odszkodowanie w kwocie 14.381,68 zł, które pokryło część szkody, do której naprawienia zobowiązany był pozwany, to odpowiedzialność pozwanego została ograniczona do kwoty 70.194,47 zł. Podstawą rozstrzygnięcia o odsetkach był art. 481 § 1 k.c. Pozwany pozostawał w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia od dnia następnego po doręczeniu mu noty obciążeniowej.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego z 31 sierpnia 2017 r., pozwany zarzucił, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem: - art. 6 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i błędne rozłożenie ciężaru dowodu w znaczeniu materialnym; - art. 3 w zw. z art. 227 i art. 232 k.p.c. przez przyjęcie, że skoro pozwany nie odniósł się do poszczególnych twierdzeń o faktach przedstawionych przez powoda, to jedną z konsekwencji może być ich uznanie za przyznane; - art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. przez uznanie, że sąd odwoławczy może poczynić własne ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku w granicach apelacji, gdy strona inicjująca postępowanie już przed sądem I instancji zgłaszała potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego o ustalenie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, zaś sąd I instancji pominął zgłoszone przez tę stronę wnioski dowodowe, podczas gdy sąd II instancji, jako sąd kontrolujący sprawę, w systemie apelacji pełnej powinien konwalidować działania sądu I instancji w zakresie odmowy przeprowadzenia postępowania dowodowego, zebrać materiał dowodowy i na tej podstawie wydać orzeczenie, nie zaś wydawać wyroku wyłącznie w oparciu o nieudowodnione twierdzenia powoda; - art. 217 § 2 w zw. z art. 227 k.p.c. przez pominięcie środków dowodowych w postaci dowodu z opinii biegłego w celu ustalenia wartości uszkodzonej maszyny oraz dowodu z zeznań stron na wskazywane przez jedną z nich okoliczności, gdy nie zostały wyjaśnione sporne fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia; - art. 224 § 1 k.p.c. przez wydanie przedwczesnego

postanowienia o zamknięciu rozprawy; - art. 230 k.p.c. przez uznanie, że fakty przedstawione przez powoda, które zostały milcząco przyznane przez pozwanego nie wymagają dowodu, podczas gdy postępowanie dowodowe w ogóle nie zostało przeprowadzone.

Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie o wyniku postępowania przed Sądem pierwszej instancji zadecydowało stanowisko tego Sądu, że powód nie wykazał zgłoszonego roszczenia, gdyż nie przedstawił nawet takich dowodów na jego poparcie, na które powołał się w pozwie. Powód w apelacji podniósł zarzuty naruszenia prawa procesowego przez Sąd pierwszej instancji i dążył do uzupełnienia postępowania dowodowego w sprawie, a następnie poczynienia w niej dodatkowych ustaleń co do kwestii, które Sąd pierwszej instancji uznał za nieudowodnione, chociaż były istotne dla oceny, czy istnieje roszczenie dochodzone przez powoda.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 31 stycznia 2007 r. - zasadzie prawnej - III CZP 49/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 55), sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiązać go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

Skoro sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę ponownie, to zastosowanie przezeń prawa materialnego musi być osadzone w prawidłowo zrekonstruowanej podstawie faktycznej sporu. Sąd ten nie jest związany ustaleniami faktycznymi sądu pierwszej instancji. Dopuszczalność czynienia przez sąd drugiej instancji własnych ustaleń faktycznych, w uzupełnieniu ustaleń sądu pierwszej instancji albo - po zakwestionowaniu oceny dowodów przedstawionej przez ten sąd - w miejsce jego ustaleń, znajduje oparcie wprost w art. 378 § 1 k.p.c., a podstawą dla nich może być materiał dowodowy zgromadzony w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.).

Sąd drugiej instancji w niniejszej sprawie nie uzupełnił materiału dowodowego zebranego w sprawie, a rekonstrukcji podstawy faktycznej sporu dokonał z odwołaniem się do art. 230 k.p.c. W świetle tego przepisu, gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może te fakty uznać za przyznane. W niniejszej sprawie powód przedstawił w pozwie podstawę faktyczną zgłoszonego żądania, ale uczynił to wyjątkowo oszczędnie. Z uzasadnienia pozwu nie wynika na przykład, jaka była treść umowy łączącej powoda z pozwanym, w jakich okolicznościach uległa zniszczeniu maszyna, której dotyczy żądanie, z czyjej polisy wypłacona została powodowi kwota 14.381,68 zł i jakie okoliczności zadecydowały o jej ustaleniu. Część dowodów zapowiedziana przez powoda w pozwie, nie została przez niego złożona do akt, i to nie tylko w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, ale i w postępowaniu apelacyjnym. Podstawowe znaczenie trzeba w tym zakresie przypisać fakturze potwierdzającej zakup uszkodzonej maszyny za kwotę 84.576,15 zł. Skoro przedłożenie pewnych dowodów zostało przez powoda zapowiedziane, to pozwany miał podstawy przypuszczać, że przed ustaleniem faktów, które miały być za ich pomocą wykazywane, Sąd spowoduje, iż znajdą się one w aktach.

Uszło uwadze Sądu drugiej instancji, że art. 230 k.p.c. pozwala uznać pewne fakty za przyznane adekwatnie do wyników całej rozprawy. Strony postępowania zostały skierowane do mediacji postanowieniem z 27 stycznia 2015 r. i także w toku tych czynności widziały potrzebę zbadania urządzenia przez niezależny, wspólnie wybrany instytut badawczy (k. 82). Deklarowały gotowość zakończenia postępowania stosownie do wyników tych badań, ale pozostawały w sporze co do wartości uszkodzonego urządzenia i stopnia, w jakim został zniszczony w transporcie. W postępowaniu przed Sądem pierwszej, a następnie drugiej instancji nie zostały przeprowadzone żadne czynności dowodowe, które by te wątpliwości stron wyjaśniły. W tej sytuacji nie sposób jest uznać, żeby spełnione zostały przesłanki zastosowania w sprawie art. 230 k.p.c. i zrekonstruowania okoliczności faktycznych sporu na podstawie samych tylko twierdzeń powoda, niepopartych przez niego nawet takimi dowodami, których zgłoszenie zapowiedział w pozwie.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj